

מבט אל תחנת הכוח בחדרה. מתוך פרויקט צילום "דואים ירוק" | מיקה חן, המכללה האקדמית עמק יזרעאל, בית ספר גורן לתקשורת חזותית

אחריות תאגידית סביבתית - מרצון או מכוח החוק?

יעל גרינברג, לימור אלוף, ניר קנטור, אורן פרז,
ענת מוסנקו, רות דגן ורותם ארנרייך, איריס האן

יעל גרינברג, מומחית לאחריות תאגידית
yaeli.green@gmail.com

ההכרה כי לתאגידיים ולחברות קיימת מחויבות במנעד נושאים חברתיים וסביבתיים, נוסף על מחויבותם להשיא רווחים לבעליהם, היא תפיסה המשויכת לעשורים האחרונים. לאור התעצמות כוחם של תאגידיים ולנוכח השפעתם הגוברת על מכלול תחומי החיים המודרניים, החלו לעלות סוגיות הקשורות להעסקה הוגנת, להתנהלות אתית, לאחריות כלפי הסביבה והקהילה ולממשל תאגידי, תוך כדי שהן יוצרות שינוי ומאזנות מחדש את מערך הציפיות מהתאגידיים. תהליכים חברתיים, טכנולוגיים וכלכליים מגוונים השפיעו גם הם על יצירת השיח בדבר אחריות תאגידית. בראש ובראשונה, הגלובליזציה, אשר אחד מביטוייה הוא מעבר מתאגידיים לאומיים לתאגידיים רב-לאומיים. בכל העולם נוצר לחץ ציבורי וקריאה למאסדר (רגולטור) להסדיר היבטים הקשורים בהתנהלות התאגידיים ולאכוף אותם.

בעידן שבו תאגידיים מרכזים בידיהם עוצמה פיננסית חסרת תקדים (לעתים גבוהה מתל"ג של מדינות), ומשפיעים באופן ישיר על רוב אזרחי העולם ועל משאביו, ראוי לתהות - מה המידה הרצויה של אחריות התאגידיים כלפי החברה והסביבה? מה מהותה של אחריות זו? מהו האינטרס הציבורי ועל מי לייצג אותו ולהבטיח אותו?

'אחריות תאגידית' היא מושג המתייחס לאופן שחברות מנהלות בו את עסקיהן. כלומר, נוסף על השיקולים הפיננסיים, מצופה מהן להפעיל שיקולים אתיים, חברתיים וסביבתיים, כחלק מפעילותן העסקית. כיום נחשב התחום לחלק מהליבה העסקית והאסטרטגית, ומתבססת ההבנה כי התאגיד מחויב לכלל מחזיקי העניין שלו, ולא רק לבעלי המניות.

אחריות סביבתית של תאגידים קשורה להיבטים מקומיים (איכות אוויר, קרקע ומים) ולהיבטים גלובליים (התחממות כדור הארץ ועוד). אולם מלוא היקף הנושא כולל גם התייחסות למחזור חיי המוצר ולפיתוח בר-קיימא, המביא בחשבון את קצב ההתחדשות הטבעי של משאבי כדור הארץ ואת זכויות הדורות הבאים.

רב-שיח זה מוקדש לסוגיה אם תחום זה צריך במהותו להיות מאוסדר (מוסדר על-ידי רגולציה) או נתון לרצונן החופשי של החברות בכפוף לאסטרטגיה שלהן. כלומר, האם על המחוקק להתערב ולקבוע כיצד ינהלו חברות את אחריותן הסביבתית? ואם כן, אזי מה צריכים להיות גבולותיה של אחריות זו?

ניתן למקם את שאלת מידת האסדרה הרצויה בהקשר רחב יותר של תפיסות נאו-ליברליות לעומת סוציאל-דמוקרטיות. הראשונה, רואה בשוק החופשי מנגנון משוכלל המווסת את עצמו, ולפיכך על הממשלה לנקוט התערבות מזערית בלבד. וממילא, אין לתאגידים אחריות חברתית שהיא מעבר לציות לחוק. השנייה, בעד מעורבות ממשלתית ואסדרה המתקנת את כשלי השוק ומרסנת את כוחם של התאגידים. יש לזכור, בהקשר זה, כי בבסיס הדברים, האחריות התאגידית התפתחה בעבר וממשיכה להתפתח כיום, בתחום שהוא מעבר לגבולות הציות לחוק (Beyond Compliance) או (Self Mandatory Regulation).

במציאות, לצד החופש הניתן לתאגידים לאמץ מדיניות סביבתית באופן עצמאי ומתוך בחירה, נחקקים חוקים המסדירים את פעילותם בתחום. למשל, המאמץ העולמי לעצור את התחממות כדור הארץ ניכר בדמות אמנות בין-לאומיות ותקנים שונים. בישראל יש לציין את חוק "המזהם משלם", חוק האריזות, תיקון חוק החברות (סעיפים 11 ו-16) ודרישת דיווח מחברות ממשלתיות.

השאלות העולות בהקשר זה הן: מהי מידת המעורבות המסדירה הרצויה והיכן נמצא האיזון הנכון: חובת דיווח בלבד או גם תקנות מחייבות לפעולה? אילו סנקציות יוטלו על המפר? ובעצם - בידי מי האחריות על איכות המים, האוויר והקרקע שלנו כיום? מי צריך להבטיח את אפשרות הקיום של הדורות הבאים - הממשלה, התאגידים או האזרחים?

מתוך פרויקט צילום ירחיים ירוקי | אדם חדיש, המכללה האקדמית טמקא ירמאל, בית ספר גורן לתקשורת חזותית